

Novetats florístiques per a les Terres de l'Ebre

New floristic data for Ebre counties in Southern Catalonia

Rebut: 26.12.2004

Acceptat: 01.02.2005

Al llarg dels darrers anys el Grup de Recerca Científica de les Terres de l'Ebre ha dut a terme unes campanyes de prospecció per tal de millorar el coneixement florístic del territori. Pel que fa a les localitats, els reticles UTM que es recullen pertanyen a la zona 31T. La referència als plec d'herbari MMA correspon a l'acrònim de Museu del Montsià d'Amposta.

Bupleurum lancifolium Hornem. (*B. protractum* Hoffmans. & Link)

MONTSIÀ: Ulldoona, entre el mas de Mulet i la Bassa Blanca, BE8996, vora de camí, 24-IV-2004, N. Abella & F. Royo (MMA 18622). Ibídem, garroferar-ametlerar, 270 m, 7-V-2004, S. Cardero, J. Hodgson, A. Romo, F. Royo & L. de Torres (BCN 22123).

Es tracta d'un tàxon amb una àrea de distribució força discontinua. A Bolòs *et al.* (1999) es recullen citacions del nord del Llobregat i del territori mediovalentí. Darrerament ha estat citat per Aparicio & Mercè (2004) per al sud-oest del Baix Maestrat.

Centaurea cyanus L.

MONTSIÀ: Godall, barranc de Servera, sembrat d'avena, 140 m, BF8304, 15-V-2003, F. Royo (BCN 14374).

En el mateix sembrat s'hi van trobar altres tàxons a hores d'ara molt rars en el context del territori *Agrostemma githago* (BCN 14373) i *Sinapis arvensis* (BCN 14375).

Chaenorhinum rubrifolium (Robill. & Castagne ex DC.) Fourr. subsp. *rubrifolium*

BAIX EBRE: Roquetes, la Torta, vora la carretera del Mas de Barberans a la Ravaleta de Cristo, 31TBF8013, 220 m, 24-III-2004, S. Cardero, F. Royo & L. de Torres, (BCN 22405, MMA 18814).

Hem trobat aquesta espècie en una comunitat rica en teròfits com són els oliverars de secà no llaurats i amb aplicació reiterada d'herbicides, coneguts al territori amb el nom de *no-cultiu*. En el punt de la finca on es trobava la millor població (sup. 2 m²), ben a prop de la carretera, a banda de *Ch. rubrifolium*, es trobaven quatre tàxons més de la família de les escrofulariàcies, d'ecologia prou semblant: *Linaria aeruginea* subsp. *cardonica*, *L. arvensis* subsp. *micrantha*, *L. arvensis* subsp. *simplex* i *Chaenorhinum minus* subsp. *minus*.

Cyperus digitatus Roxb. subsp. *auricomus* (Sieber) Kükenth. (*C. auricomus* Sieber ex Spreng.)

BAIX EBRE: Tortosa, galatxo de l'illa d'Audí, *Bidention*, enmig d'un poblament de *Leersia oryzoides*. BF9125, 12 m, 16-IX-2003, J. Hodgson, C. Palmer, F. Royo & L. de Torres (BCN 21521).

Possiblement la seua presència al territori sigui deguda a una introducció de la qual n'ignorem l'origen i quin pot ser el seu comportament en l'esdevenidor més immediat. Es tracta d'un tàxon conegut únicament en l'àmbit ibèric de l'àrea del Montseny. A l'herbari BC se'n conserven dos testimonis (BC 63592 i BC 92707).

Epilobium brachycarpum C. Presl (*E. paniculatum* Nutt. ex Torr. & A. Gray)

TERRA ALTA: Pinell de Brai, riu Canaletes o Canaleta, codolar fluvial, BF8739-8839, 65 m, 10-VI-2001, J. Beltran & F. Royo (BCN 15223).

L'indret es troba per sota de l'antiga línia de ferrocarril de la Val de Zafan, que en el passat n'hauria pogut ser el focus d'introducció. A l'herbari BC (BC s. n.) i BCN (BCF 39531) es troben plecs d'aquest tàxon procedents d'una localitat del centre de la península Ibèrica, on forma part de comunitats ruderals nitròfiles. Existeixen indicacions per a la part occidental de la província de Saragossa (Mateo *et al.*, 1996; Mateo & Pisco, 2002). Per tot això, considerem que es tracta de la primera indicació d'aquest tàxon per als Països Catalans.

Euphorbia minuta Loscos & Pardo

MONTSIÀ: Masdenverge, mas d'en Torres, talussos àrids damunt sòl argilenc, BF9007-9107, 90 m, F. Royo, 10-III-2004 (BCN 22406). *Ibidem*, F. Royo, 06-V-2004 (BCN 22173, MMA 18609).

Tàxon conegut a les comarques meridionals continentals (Rovira, 1986) però que fins ara no ens constava que hagués estat observat en una localitat tan pròxima al litoral i en una cota tan baixa.

Helianthemum salicifolium (L.) Mill.

MONTSIÀ: Godall, cap d'Àsens, pradell terofític damunt sòl argilenc, BF8061, 350 m, 9-IV-2004, N. Abella, J. M. Álvarez de la Campa, F. Royo & L. de Torres (BCN 22437, MMA 18825).

Trobem aquesta cistàcia en una localitat molt isolada en relació amb les del massís del Port, essent relativament freqüent en les seues parts alta i continental (Rovira, 1986; Torres, 1989).

Hyoscyamus niger L.

MONTSIÀ: La Sénia, barranc de Valldebous, pedruscall de mare de barranc, BF7109, 550 m, 15-V-2002, F. Royo (BCN 13091).

Nosaltres havíem visitat l'indret de manera reiterada i no l'havíem detectat fins ara.

Considerem que la seua presència es deu a les avingudes de la tardor de 2000 i que a hores d'ara pareix haver desaparegut. Es tracta de la irradiació més septentrional des del sistema Ibèric, que presenta una certa continuïtat amb les localitats més de les serres del Montsant i Prades. Villaescusa (2000) dóna aquest tàxon per a la comarca del Baix Maestrat. Nosaltres mateixos hem vist aquest tàxon en diferents localitats del nord valencià.

Lathyrus tingitanus L.

BAIX EBRE: Benifallet, PK 20,8, antiga carretera Tortosa-Benifallet (pel coll de Som), coster vora carretera, prop de Benifallet, BF8936, 50 m, 29-IV-1998, L. de Torres (MMA 18828).

Segons Bolòs & Vigo (1984) aquest tàxon és un teròfit cultivat com a planta farratgera i naturalitzat en algunes comarques mediterrànies marítimes. Està citat solament al territori catalanídic nord, essent relativament comú a la comarca del Maresme. Bolòs *et al.* (1998) refereixen una localitat més meridional, concretament del quadrat UTM CF26, corresponent a la serra de Prades. Es tracta d'un tàxon que té la seua àrea de distribució a l'extrem més meridional ibèric, així com a les illes macaronèsiques i al nord-oest africà (Gallego, 1999).

Myosotis arvensis (L.) Hill. subsp. *arvensis*

MONTSIÀ: Sant Carles de la Ràpita, serra del Montsià, racó baix la Foradada, fenassar -prat mesòfil, BF9201, 560 m, 4-VI-1999, E. Carrillo, R. Quadrada & F. Royo (BCN 22407). *Ibidem*, 600 m sm, 24-V-2003, F. Royo (BCN 22408, MMA 18816).

Tàxon que no havia estat localitzat a la serra de Montsià per Forcadell (1999). Presenta una corol·la molt menuda i uns pedicels força curts, caràcters que Bolòs & Vigo (1996) prenen per tal de caracteritzar la varietat *garciasii* Bolòs & Vigo.

Narcissus × pujolii Font Quer

MONTSIÀ: Mas de Barberans, prop del cementeri, garriga rocosa, BF7813, 330 m, 24-III-2004, F. Royo (BCN 22404).

Tàxon híbrid que no havia estat assenyalat des que fou descrit per Font Quer (1924: 14) per a la comarca del Bages. A l'indret es trobaven florits els presumptes progenitors (*N. assoanus* i *N. dubius*), la qual cosa feia que en fresc es veiessin perfectament els caràcters intermedis, sobretot pel que fa al color de la corol·la.

Narduroides salzmännii (Boiss.) Rouy

BAIX EBRE: Alfara de Carles, ombria de la Vallfiguera, badalls de roca reblits amb partícules fines, BF7824, 500 m, 4-VI-2000, F. Royo (BCN 12578). Ibidem, 480 m, 2-VI-2001, F. Royo (MMA 18183).

Tàxon que únicament havia estat assenyalat al Principat de Catalunya per part de Pascual (1996). La nostra localitat presenta una certa continuïtat amb les del sud valencià (Juan *et al.*, 1995).

Orobanche elatior Sutton (*O. major* L.)

BAIX EBRE: Tortosa, Bitem, partida del Maçets, anant al barranc del Bassiol, vinya abandonada, sobre *Centaurea aspera*, BF9429, 200 m, 10-VI-2004, S. Cardero & L. de Torres.

Atenent al criteri de Pujadas (1999, 2000, 2002), creiem que és possible que es pugui tractar de la subsp. *icterica* (Pau) Pujadas; tanmateix, el fet que no s'herboritzés i únicament es fotografiés no ens permet d'assegurar que es tracti d'aquest darrer tàxon, si bé el fet que es trobés com a paràsit de la bracera ho fa molt probable. Ens sobta que Foley (2001: 71-72) dubti de la presència d'*O. elatior* en la flora peninsular.

Phacelia tanacetifolia Benth.

MONTSIÀ: Mas de Barberans, Refoia Fonda, sembrat d'avena, BF7425, 240 m, 16-V-2004, N. Abella & F. Royo (BCN 22124).

Neòfit de la família de les hidrófil·làcies de recent introducció que sembla que s'ha fet servir com a planta mel·lífera i com a adob en verd. En el mateix sembrat hi vam herboritzar tàxons molt rars al territori com són *Vicia ervilia* (BCN 22403) o *Sisymbrium crassifolium* (BCN 22409).

Darrerament Aparicio & Mercé (2004b) l'han assenyalat al Baix Maestrat, no gaire lluny d'on hi hauria un conreu de la planta, segons ens indica Jesús Moro.

Scandix australis L.

TERRA ALTA: Orta de Sant Joan, Tosseta Rasa, replanells terrosos dins de clavills de roca, BF7425, 1.150 m, 03-VII-04, J. Barres, J. Beltran, S. Cardero, F. Royo & Ll. de Torres (MMA 18687).

Vam trobar aquesta planta en estat de completa senescència i només els fruits presentaven caràcters suficients per assolir la determinació per a la qual hem emprat Pujadas (2003). Els fruits es mantenen erectes, presenten una part seminífera amb una amplada de 0,6 a 0,9 mm i una llargada d'uns 5 mm, amb una longitud del bec de 10 a 14 mm. Aquestes dimensions s'atansen a les de la subsp. *microcarpa* (Lange) Thell., tàxon conegut a l'est i al centre de la península Ibèrica. La subsp. *australis*, a la qual possiblement caldria assignar els individus vistos, ha estat assenyalada com a localitat més pròxima de la mola de Coldejou per part de Molero *et al.* (1996).

Dins del *Banc de dades de biodiversitat de Catalunya* [desembre de 2004] apareix una dada referida al quadrat UTM BF82 que considerem errònia, atès que la localitat que s'hi indica és Almacelles.

Solanum elaeagnifolium Cav.

MONTSIÀ: Ulldecona, les Moles, talús vora carretera, BE8198, 180 m, 27-IX-2003, N. Abella, S. Cardero & F. Royo (BCN 14970, MMA 18813).

BAIX EBRE: Alfara de Carles, principi del camí del Toscar, cardassar nitròfil fortament pasturat, BF7926, 280 m, 16-IX-2002, F. Royo (BCN 13088); Ibidem, 12-X-2002. N. Abella & F. Royo (BCN 14134).

A la primera de les localitats la planta formava una població abundosa (entre trenta i quaranta peus) que s'allargava i ocupava el marge de la carretera local al llarg d'uns trenta metres. Alguns exemplars havien colonitzat el camp d'oliveres immediat. Cap peu ultrapassava els 50 cm d'alçària. A la localitat del Baix Ebre es manté des de fa uns quants anys, atès que el camp on es troba es manté en guaret. Aquesta darrera dada fou tramesa a la secretaria d'ORCA i publicada dins Bolòs *et al.* (2003).

Les localitats més pròximes són les indicades per Aymemí (1996) per al Baix Camp, la mateixa comarca d'on hem pogut consultar un plec d'herbari (BCN s. n.) de J. Ninot.

Spiranthes spiralis (L.) Chevall. (*S. autumnalis* Rich.)

TERRA ALTA: Prat de Comte, bassa del Montsagre, BF7396, 950 m, 10-X-2004, S. Cardero & L. de Torres. BAIX EBRE: Paüls, prop de la font del Montsagre, BF7396, 900 m, 10-X-2004, S. Cardero & L. de Torres.

BAIX MAESTRAT: La Pobla de Benifassà: Fredes, entre el Montgó i Cantaperdius, BF6010, 1.140 m, 12-IX-2004, N. Abella & F. Royo.

Tàxon abundant a la primera de les localitats en el tram comprès entre la bassa i la font del Montsagre de Paüls. Els individus estaven agrupats fins a quatre peus junts, tot i que la majoria es presentaven de dos en dos. Una altra població molt menys nombrosa es va localitzar continuant el camí cap a la font del Montsagre d'Horta. A la darrera de les localitats indicades es va veure un únic individu entremig d'unes roques del talús d'una pista forestal.

Spiranthes aestivalis (Poir.) Rich.

BAIX EBRE: Roquetes, barranc de la Carameïlla, BF7920, 460 m, 6-VII-2002, N. Abella & F. Royo; barranc de la Vallfiguera, BF7824, 380 m, 9-VII-2004, F. Royo.

Es tracta d'un tàxon que gaudeix d'un alt grau de protecció en l'àmbit internacional, considerat de protecció estricta dins la UICN. Observat per Rovira (1986) al riu Algars, no saltres mateixos l'havíem vist al riu als estrets d'Arnes; en canvi, aquestes noves indicacions representen les primeres del vessant marítim del massís del Port.

Trifolium lappaceum L.

TERRA ALTA: Arnes, camí del mas de Pau, sembrat d'ordi, BF6931, 500 m, 28-VI-2002, F. Royo & L. de Torres (MMA 18032).

MONTSIÀ: Godall, serra de Godall, capçalera del barranc la Caldera, herbassar sobre sòl argilenc ric en algeps, BF8702, 330 m, N. Abella & F. Royo (BCN 14088, MMA 17788).

Tàxon indicat únicament a les comarques meridionals del Principat per Sennen (1909).

Veronica peregrina L.

MONTSIÀ: Amposta, parc municipal, pedrusca artificial viària davant del Museu del Montsià, BF9509, 10 m, 3-VI-2000, F. Royo (BCN 13165).

BAIX EBRE: Tortosa, illa d'Audí, depressions humides terofítiques, BF9025-9125, 12 m, N. Abella & F. Royo (BCN 13164, MMA 17985); Roquetes, canal Xerta-Càlig amb el barranc de Covalta, herbassar humit, BF8118, 150 m, 9-V-2004, J. Hodgson & L. de Torres (MMA 18606).

Neòfit d'introducció relativament recent a la península Ibèrica i al Principat de Catalunya (Ubach, 1950) i que darrerament ha estat assenyalat al País Valencià (Mateo, 2002).

SALVADOR CARDERO AGUILERA,* FERRAN ROYO PLA* & LLUÍS DE TORRES I ESPUNY*

* Grup de Recerca Científica de les Terres de l'Ebre. C. Rosa Maria Molas, 35. 43500 Tortosa.
A/e: salvacardero@hotmail.com, ferran_pla3@hotmail.com
i detorresl@hotmail.com

Bibliografia

- APARICIO, J. M. & MERCÉ, J. M. 2004a. Aportacions a la flora de la província de Castellón, IV. *Toll Negre*, 3: 51-54.
- APARICIO, J. M. & MERCÉ, J. M. 2004b. Aportacions a la flora de la província de Castellón, V. *Toll Negre*, 4: 23-43.
- AYMEMÍ, A. 1996. *Solanum elaeagnifolium* Cav. al Baix Camp. *Butll. Inst. Catalana Hist. Nat.*, 64: 77.
- BOLÓS, O. DE & VIGO, J. 1984. *Flora dels Països Catalans*. Vol. I. Barcino. Barcelona.
- BOLÓS, O. DE & VIGO, J. 1996. *Flora dels Països Catalans*. Vol. III. Barcino. Barcelona.
- BOLÓS, O. DE; FONT, X.; PONS, X. & VIGO, J. 1998. *Atlas corològic de la flora vascular dels Països Catalans*. Vol. 8. ORCA. IEC. Secció de Ciències Biològiques. Barcelona.
- BOLÓS, O. DE; FONT, X. & VIGO, J. 1999. *Atlas corològic de la flora vascular dels Països Catalans*. Vol. 9. ORCA. IEC. Secció de Ciències Biològiques. Barcelona.
- BOLÓS, O. DE; FONT, X. & VIGO, J. 2003. *Atlas corològic de la flora vascular dels Països Catalans*. Vol. 12. ORCA. IEC. Secció de Ciències Biològiques. Barcelona.
- FOLEY, M. J. Y. A. PAIVA, J.; SALES, F.; HEDGE, H. I.; AEDO, C.; ALDASORO, J. J.; CASTROVIEJO, S.; HERRERO, A. & VELAYOS, M. (ed.) 2001. *Flora iberica. Plantas vasculares de la Península Ibérica e Islas Baleares*. Vol. XIV: *Myoporaceae-Campanulaceae*. Real Jardín Botánico. CSIC. Madrid.
- FONT QUER, P. 1924. Formes noves de plantes. *Mem. Mus. Ci. Nat. Sèr. Bot. (Barcelona)*, 1(2): 14.
- FORCADELL, J. M. 1999. *Flora i vegetació de l'espai d'interès natural de la Serra de Montsià*. Universitat de Lleida. Inèdit.
- GALLEGO, M. J. 1999. *Lathyrus*. In: TALAVERA, S.; AEDO, A.; CASTROVIEJO, S.; ROMERO-ZARCO, C.; SÁEZ, L.; SALGUEIRO, F. J. & VELAYOS, M. (ed.). *Flora iberica*. Vol. VII(I). Real Jardín Botánico. CSIC. Madrid: 423-482.
- JUAN, A.; SERRA, L.; CRISTÓBAL, J. C. & CRESPO, M. B. 1995. Fragmenta chorologica occidentalia, 5462-5478. *Anales Jard. Bot. Madrid*, 53(1): 111-112.
- MATEO, G. 2002. De flora valentina, VII. *Flora Montiberica*, 22: 45-47.
- MATEO, G.; MARTÍNEZ-CABEZA, A.; BUENO, L. M. & CARRERAS, J. M. 1996. Aportacions a la flora cesaraugustana, III. *Flora Montiberica*, 4: 38-43.
- MATEO, G. & PISCO, J. M. 2002. Aportacions a la flora cesaraugustana, XI. *Flora Montiberica*, 21: 18-22.
- MOLERO, J.; SÁEZ, L. & VALLVERDÚ, J. 1996. Noves aportacions al coneixement florístic de les comarques meridionals de Catalunya. *Butll. Inst. Catalana Hist. Nat.*, 64: 61-72.
- PASCUAL, R. 1996. Novetats per a la flora vascular de la serra del Montsant. *Butll. Inst. Catalana Hist. Nat.*, 44: 77-89.
- PUJADAS, A. J. 1999. *Orobanche icterica* Pau, taxon minusvalorado del Sistema Ibérico. *Flora Montiberica*, 11: 15-18.
- PUJADAS, A. J. 2000. Una nueva combinación nomenclatural en el género *Orobanche* L. *Flora Montiberica*, 17: 11.
- PUJADAS, A. J. 2002. *Orobanche*. In: LÓPEZ SÁEZ, J. A.; CATALÁN, P. & SÁEZ, L. (ed.). *Plantas parásitas de la Península Ibérica e Islas Baleares*. Mundi-Prensa. Madrid: 32-72.
- PUJADAS, A. J. 2003. *Scandix*. In: NIETO, G.; JURY, S. L. & HERRERO, A. (ed.). *Flora iberica*. Vol. X. Real Jardín Botánico. CSIC. Madrid: 73-82.
- ROVIRA, A. M. 1986. *Estudi fitogeogràfic de les comarques catalanes entre els Ports de Beseit, el riu Ebre i els seus límits aragonesos*. Tesi doctoral inèdita. Universitat de Barcelona.
- SENNEN, F. 1909. Une vingtaine de «plantes nouvelles» pour la Catalogne. *Bol. Soc. Aragonesa Ci. Nat.*, 8: 143-150.
- TORRES, L. 1989. *Flora del massís del Port*. Diputació de Tarragona. Tarragona.
- UBACH, M. 1950. La *Veronica peregrina* L. en Catalunya. *Collect. Bot. (Barcelona)*, 2(3): 437.
- VILLAESCUSA, C. 2000. *Flora vascular de la comarca del Baix Maestrat*. Diputació de Castelló. Castelló de la Plana.